

1 Dôkazné bremeno

1.1 Aké sú pravidlá týkajúce sa dôkazného bremena?

Otázky týkajúce sa dôkazov a vykonávania dôkazov sa riadia Občianskym zákonníkom (*kodeks cywilny*, článok 6) a Občianskym súdnym poriadkom (*kodeks postępowania cywilnego*, články 227 – 315).

Podľa článku 6 Občianskeho zákonníka bremeno dokazovania skutkovej okolnosti leží na osobe, ktorá tvrdí, že z tejto skutkovej okolnosti vyplývajú právne dôsledky. Bremeno dokazovania určitých skutkových okolností leží na navrhovateľovi, určitých iných skutkových okolností na odporcovi.

1.2 Existujú pravidlá, ktoré vylučujú určité skutočnosti z dôkazného bremena? V ktorých prípadoch? Je možné predložiť dôkazy s cieľom dokázať, že konkrétne právne domnienky sú neplatné?

Výnimky z pravidla, že bremeno dokazovania skutkovej okolnosti leží na osobe, ktorá tvrdí, že z tejto skutkovej okolnosti vyplývajú právne dôsledky, musia vyplývať priamo z legislatívneho aktu.

V určitých konkrétnych prípadoch je možné presunúť dôkazné bremeno na inú stranu, t. j. obrátiť dôkazné bremeno. To môže nastať, ak napríklad dôjde k zničeniu dôkazov alebo sa zabráni vykonávaniu dôkazov. V rámci judikatúry sa prijal názor, že kedykoľvek sa strana správa spôsobom, ktorý zabraňuje preukázaniu skutkových okolností druhou stranou, na ktorej leží bremeno ich dokázania, alebo ho vážnym spôsobom sťažuje, prvá strana musí dokázať, že k daným skutkovým okolnostiam nedošlo.

Otázka dôkazného bremena úzko súvisí s inštitútom právnych domniek. Podľa článku 234 Občianskeho súdneho poriadku je právna domnienka pre súd záväzná. Na základe všeobecného pravidla je prijateľné vyvrátiť právnu domnienku.

Právne domnienky, ktorými sa menia pravidlá vykonávania dôkazov, sa týkajú napríklad dobrej alebo zlej viery (článok 7 Občianskeho zákonníka), predpokladu narodenia živého dieťaťa (článok 9 Občianskeho zákonníka), nezákonnosti (článok 24 ods. 1 Občianskeho zákonníka), rovnocennosti akcií spoluvlastníkov (článok 197 Občianskeho zákonníka), konania dlžníka s vedomím, že spôsobuje ujmu veriteľom (článok 527 ods. 3 a článok 529 Občianskeho zákonníka), rovnakej hodnoty akcií spoločníkov v občianskoprávnej spoločnosti (článok 826 ods. 2 Občianskeho zákonníka).

1.3 Do akej miery musí byť súd presvedčený o určitej skutočnosti, aby na jej základe rozhodol?

V súlade so zásadou voľného hodnotenia dôkazov (článok 233 Občianskeho súdneho poriadku) súd posúdi spoľahlivosť a silu dôkazov k svojej spokojnosti na základe komplexného preskúmania zhromaždených dôkazov.

Súd môže svoje presvedčenie založiť na riadne vykonaných dôkazoch v súlade s požiadavkami týkajúcimi sa zdrojov dôkazov a so zásadou priameho dokazovania.

Súd takisto voľne zhodnotí znalecké posudky.

V článku 243 Občianskeho súdneho poriadku sa okrem toho stanovuje inštitút dôkazu vierohodnosti. Dôkaz vierohodnosti je v užšom zmysle slova alternatívnym opatrením k dôkazu a neposkytuje žiadnu istotu, ale len určuje vierohodnosť výpovede týkajúcej sa skutkovej okolnosti. Formálne vykonávanie dôkazov je pravidlom, kým dokazovanie vierohodnosti je výnimkou v prospech strany odvolávajúcej sa na určitú skutkovú okolnosť. Vo veciach náhodných svojou povahou a v prípadoch výslovne stanovených v legislatívnom akte dôkaz vierohodnosti postačuje.

2 Získavanie dôkazov

Každá výpoveď navrhovateľa aj odporcu musí byť založená na dôkazoch.

2.1 Vyžaduje si získavanie dôkazov vždy podanie strany alebo môže sudca v určitých prípadoch získať dôkazy aj z vlastnej iniciatívy?

Súd môže pripustiť dôkaz, na ktorý sa strana neodvolala, ale takýto dôkaz sa musí týkať len výpovedí danej strany týkajúcich sa podstatných a sporných skutkových okolností, ak podľa názoru súdu dôkazy zhromaždené v priebehu konania nepostačujú na rozsudenie veci (článok 232 Občianskeho súdneho poriadku).

2.2 Aké kroky budú nasledovať v prípade, ak súd schváli žiadosť strany týkajúcu sa získania dôkazov?

Súd v zásade pripúšťa dôkazy na požiadanie strán, lebo je ich povinnosťou poukázať na dôkazy nevyhnutné na vyriešenie veci. Súd však preskúma, či je pripustenie dôkazov, na ktoré sa strany odvolávajú, vhodné alebo potrebné (článok 236 Občianskeho súdneho poriadku).

Súd by mal vydať rozhodnutie o dôkazoch pri každom vykonávaní dôkazov aj pri pripúšťaní dôkazov *ex officio*.

Pri rozhodovaní o pripustení dôkazov predložených stranou v rámci konania by mal súd preskúmať:

či je daná skutková okolnosť relevantná pre vec (článok 227 Občianskeho súdneho poriadku),

či je potrebné skutkovú okolnosť dokazovať (môže to byť napríklad všeobecne známa okolnosť – článok 228 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku, alebo okolnosť, ktorú samotné strany pripúšťajú – článok 229 poriadku),

či daný dôkaz nie je v konkrétnom prípade vylúčený (napr. články 246 a 247 Občianskeho súdneho poriadku),

či skutková okolnosť, ktorá sa má dôkazmi preukázať, už nebola dostatočne objasnená alebo či sa strana na dôkaz neodvolala s cieľom predĺžovať konanie (článok 217 ods. 2 Občianskeho súdneho poriadku).

2.3 V ktorých prípadoch môže súd zamietnuť žiadosť strany o získanie dôkazov?

Súd zamietne žiadosť strany o získanie dôkazov, ak sa týka skutkových okolností, ktoré nie sú relevantné pre vec (článok 227 Občianskeho súdneho poriadku), skutkových okolností, ktoré sú všeobecne známe, skutkových okolností, ktoré druhá strana počas konania priznala, ak dané priznanie nevyvoláva žiadne pochybnosti, ako aj skutkových okolností známych súdu *ex officio*, hoci v takom prípade by súd mal strany o takýchto skutkových okolnostiach informovať počas pojednávania (články 228 a 229 Občianskeho súdneho poriadku).

Súd môže skutkové okolnosti potrebné na vyriešenie veci považovať za zistené, ak sa dá daný záver vyvodiť z iných zistených skutkových okolností (skutková domnienka, článok 231 Občianskeho súdneho poriadku).

2.4 Aké rôzne dôkazné prostriedky existujú?

Dokumenty (články 244 – 257 Občianskeho súdneho poriadku)

Dokumenty sú písomné vyhlásenia; môžu byť úradné alebo súkromné. V prípade úradných dokumentov riadne vyhotovených príslušnými orgánmi verejnej moci sa predpokladá, že ich úradne certifikovaný obsah je presný a že ich skutočne vydal vydávajúci orgán.

Výpovede svedkov (články 258 – 277 Občianskeho súdneho poriadku)

Nikto nesmie odmietnuť vypovedať ako svedok okrem manželského partnera strán, ich príbuzných vo vzostupnej alebo zostupnej línii, súrodencov a príbuzných na základe manželstva v tej istej línii a na rovnakom stupni, ako aj ich adoptívnych rodičov a detí. Právo na odmietnutie svedeckej výpovede zostáva v platnosti po ukončení manželstva alebo adoptívneho vzťahu.

Znalecký posudok (články 278 – 291 Občianskeho súdneho poriadku)

Znalecký posudok je posudok skutkových okolností, stavov a udalostí, ktorých preskúmanie a objasnenie si vyžaduje konkrétne odborné znalosti, ktorého cieľom je pomôcť súdu riadne posúdiť skutkové okolnosti a rozhodnúť v danej veci.

Obhliadka (články 292 – 298 Občianskeho súdneho poriadku)

Obhliadka je priame zmyslové preskúmanie vlastností alebo stavu osôb, miesta alebo predmetu súdom.

Vypočutie strán (články 299 – 304 Občianskeho súdneho poriadku)

Ak po vyčerpaní dôkazov alebo v prípade ich neexistencie zostávajú nevysvetlené skutkové okolnosti, ktoré sú relevantné pre danú vec, súd nariadi vypočutie strán s cieľom objasniť takéto skutkové okolnosti.

Keď je stranou právnická osoba, súd vypočúva osoby, ktoré sú členmi orgánu oprávneného zastupovať takúto stranu.

Súd môže okrem toho pripustiť dôkazy v podobe výsledkov testov krvnej skupiny, videozáznamov, televíznych záznamov, fotokópií, fotografií, plánov, výkresov, zvukových diskov alebo pásov a iných zariadení na nahrávanie a uchovávanie obrazu a zvuku.

2.5 Aké sú spôsoby získania dôkazov od svedkov a líšia sa tieto spôsoby od spôsobov, ktoré sa využívajú na získanie dôkazov od svedkov – znalcov? Aké sú pravidlá týkajúce sa predkladania písomných dôkazov a znaleckých správ / posudkov?

Podľa článku 266 Občianskeho súdneho poriadku je svedok pred vypočutím informovaný o jeho práve na odmietnutie svedeckej výpovede a o trestnej zodpovednosti za poskytnutie nepravdivej svedeckej výpovede. Svedok, ktorý má svedčiť, zloží pred súdom prísahu.

Podľa článku 271 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku je svedecká výpoveď ústna. Svedecká výpoveď sa svedkovi prečíta a v prípade potreby doplní na základe jeho pripomienok.

Platí pravidlo, že svedkovia, ktorí ešte neboli vypočutí, nemôžu byť prítomní na vypočutí iných svedkov (článok 264 Občianskeho súdneho poriadku), zatiaľ čo svedkov poskytujúcich navzájom si odporujúce svedecké výpovede možno navzájom konfrontovať (článok 272 Občianskeho súdneho poriadku).

Súd môže predvolať jedného alebo viacerých znalcov, aby predložili svoje posudky, pričom ich informuje, či sa majú posudky predložiť ústne alebo písomne (článok 278 Občianskeho súdneho poriadku). Znalec môže odmietnuť svedeckú výpoveď z rovnakých dôvodov ako svedkovia (články 280 a 261 Občianskeho súdneho poriadku). Aj znalec skladá prísahu, pokiaľ ho strany od tejto povinnosti neoslobodia. Každý posudok musí zahŕňať odôvodnenie (článok 285 Občianskeho súdneho poriadku). Znalci môžu požadovať za svoju prácu odmenu (článok 288 Občianskeho súdneho poriadku).

2.6 Majú niektoré dôkazné prostriedky väčšiu dôkaznú silu ako ostatné?

Neexistujú dôvody na prijatie formálnej hierarchie metód dokazovania z pohľadu ich spoľahlivosti a sily oddelene od skutkových okolností konkrétnej veci.

Pravidlom je, že súd posudzuje dôkazy podľa vlastného uváženia (článok 233 Občianskeho súdneho poriadku). Pri posudzovaní by sa mal riadiť zásadou stanovenou v článkoch 246 a 247 Občianskeho súdneho poriadku, podľa ktorej sú listinné dôkazy nadradené svedeckým výpovediam svedkov alebo strán.

2.7 Sú niektoré spôsoby dokazovania v záujme preukázania určitých skutočností povinné?

Niektoré právne úkony si vyžadujú príslušnú formu, pričom požiadavka použiť takúto konkrétnu formu sa môže zaviesť legislatívnym aktom alebo dohodou medzi stranami. V súlade s článkom 74 ods. 1 Občianskeho zákonníka (*ad probationem*) sa používajú písomné dôkazy, takže v prípade, že sa nespĺnia požiadavky legislatívneho aktu alebo dohody, osoba, ktorá nevykonala úkon príslušnou formou, znáša negatívne procesné dôsledky, pretože jej schopnosť vykonávať dôkazy je obmedzená.

2.8 Sú svedkovia podľa zákona povinní svedčiť?

Pravidlom je, že nikto nesmie odmietnuť poskytnúť svedeckú výpoveď. Poskytnutie svedeckej výpovede je v skutočnosti zákonnou povinnosťou. Táto povinnosť zahŕňa tri požiadavky:

dostať sa pred súd v stanovenom čase,

svedčiť,

zložiť prísahu.

2.9 V akých prípadoch môžu odmietnuť vypovedať?

V zákone sa však stanovujú určité výnimky z pravidla, že nikto nesmie odmietnuť výpoveď, stanoveného v článku 261 Občianskeho súdneho poriadku, podľa ktorého manželskí partneri strán, ich príbuzní vo vzostupnej alebo zostupnej línii, súrodenci a príbuzní na základe manželstva v tej istej línii a na rovnakom stupni, ako aj ich adoptívni rodičia a deti môžu odmietnuť vypovedať. Právo na odmietnutie svedeckej výpovede zostáva v platnosti aj po ukončení manželstva alebo adoptívneho vzťahu.

Odmietnutie výpovede nie je prijateľné vo veciach týkajúcich sa rodinného stavu okrem rozvodov.

Súd by mal svedka ešte pred jeho vypočutím informovať o jeho práve odmietnuť svedeckú výpoveď a odmietnuť odpovedať na otázky. Súd overí dôvody odmietnutia výpovede (predložené písomne alebo ústne s uvedením zákonných príčin).

Vyhlasenie o odmietnutí výpovede možno odvolať. Po poskytnutí výpovede však svedok už nemôže využiť právo na odmietnutie, iba ak nebol vopred poučený, že má takéto právo.

Svedok môže takisto odmietnuť odpovedať na otázky, ak by svedecká výpoveď mohla jeho alebo jeho rodinu (manželského partnera, príbuzných vo vzostupnej alebo zostupnej línii, súrodencov, príbuzných na základe manželstva v tej istej línii a na rovnakom stupni, ako aj adoptívnych rodičov a deti) vystaviť trestnej zodpovednosti, hanbe alebo vážnej a priamej finančnej ujme alebo by ňou došlo k porušeniu dôležitého obchodného tajomstva.

Prevláda názor, že pojem „príbuzní“ sa nevzťahuje na osoby, ktoré žijú spolu ako pár (spolužitie).

Kňaz môže odmietnuť výpoveď v súvislosti so skutkovými okolnosťami, ktoré mu boli dôverne prezradené počas spovede.

Na základe súdneho príkazu musí každý na stanovenom mieste a v stanovenom čase predložiť každý dokument, ktorý má v držbe a ktorý dokazuje dôležitú skutkovú okolnosť veci, pokiaľ takýto dokument neobsahuje dôverné informácie. Len osoby, ktoré by v súvislosti so skutkovými okolnosťami, o ktorých sa v dokumente hovorí, mohli odmietnuť svedeckú výpoveď alebo ktoré majú v držbe daný dokument v mene tretej osoby, ktorá by z tých istých dôvodov mohla namietat' proti predloženiu daného dokumentu, sa môžu vyhnúť uvedenej povinnosti. Aj v takom prípade je však odmietnutie predložiť dokument neprijateľné, ak sa od jeho držiteľa alebo danej tretej osoby vyžaduje, aby ho predložili v súvislosti aspoň s jednou zo strán, alebo ak sa dokument vydal v záujme strany, ktorá požaduje vykonanie dôkazov. Strana okrem toho nemôže odmietnuť predložiť dokument, ak ujma, ktorej by sa daná strana predložením dokumentu vystavila, spočíva v prehre veci (článok 248 Občianskeho súdneho poriadku).

2.10 Možno osobu, ktorá odmieta svedčiť, sankcionovať alebo prinútiť vypovedať?

V prípade neodôvodneného odmietnutia výpovede alebo prísahy súd po vypočutí všetkých prítomných strán v súvislosti s platnosťou odmietnutia uloží svedkovi pokutu (článok 274 Občianskeho súdneho poriadku).

Bez ohľadu na uvedenú pokutu môže súd svedka nechať zadržať najviac na jeden týždeň. Súd môže svedka z väzby prepustiť, ak poskytne svedeckú výpoveď alebo zloží prísahu alebo ak súd rozhodne o veci, v ktorej bola výpoveď daného svedka prijatá (článok 276 Občianskeho súdneho poriadku).

2.11 Existujú osoby, od ktorých nemožno získať svedeckú výpoveď?

V rámci konania *ex officio* by mal súd zabrániť v svedeckej výpovedi osobe, ktorá nie je schopná vnímať alebo komunikovať o tom, čo vníma. Ukončenie príčin takejto neschopnosti môže viesť k ukončeniu zákazu vypovedať. Svedeckú výpoveď nemožno automaticky vyhlásiť za nespoľahlivú len na základe psychiatrickej liečby alebo zbavenia právnej spôsobilosti ako takého (článok 259 Občianskeho súdneho poriadku).

V zákone sa nestanovuje vek, nad ktorým sa dieťa považuje za schopné vnímať a komunikovať o tom, čo vníma. To, či možno dieťa vypočuť, závisí preto od jeho individuálnych schopností a stupňa vývoja. V manželských veciach sa v zákone stanovujú obmedzenia, pokiaľ ide o vypočúvanie ako svedkov maloletých osôb vo veku menej ako 13 rokov a príbuzných strán v zostupnej línii vo veku menej ako 17 rokov (článok 430 Občianskeho súdneho poriadku). Článkom 259 Občianskeho súdneho poriadku sa stanovuje všeobecné pravidlo, že nikto nesmie byť podrobený výsluchu v tej istej veci raz ako svedok a raz ako strana. To znamená, že zákonného zástupcu strany možno vypočuť počas vypočúvania strán. Právneho zástupcu strany možno takisto vypočuť ako svedka, ale v takom prípade sa musí vzdať plnej moci.

Ani vedľajší účastník konania nemôže byť svedkom (článok 81 Občianskeho súdneho poriadku).

Pokiaľ ide o vojenský personál a zamestnancov verejnej správy, ktorí neboli zbavení povinnosti zachovávať mlčanlivosť o informáciách, ktoré boli určené ako „utajované“ alebo „dôverné“, ak by ich svedecká výpoveď zahŕňala porušenie tejto mlčanlivosti, nemusia vypovedať, pokiaľ nie sú zbavení povinnosti zachovávať služobné tajomstvo.

Mediátor nemôže byť svedkom, pokiaľ ide o skutkové okolnosti, o ktorých sa dozvedel počas mediácie, pokiaľ ho strany nezaviazajú povinnosťou zachovávať mlčanlivosť o mediácii (článok 2591 Občianskeho súdneho poriadku).

2.12 Aká je úloha sudcu a strán pri vypočúvaní svedka? Za akých podmienok môže byť svedok vypočutý prostredníctvom videokonferencie alebo iných technických prostriedkov?

Súd vypočuje svedka. V niektorých prípadoch môže súd vypočúvaním poveriť určeného sudcu (článok 235 Občianskeho súdneho poriadku). Ak tomu nebráni povaha dôkazov, môže sa príslušný súd rozhodnúť vykonať vypočúvanie s použitím technických zariadení, ktoré umožňujú jeho vykonanie na diaľku. Strany majú právo byť prítomné pri vypočúvaní svedkov a klásť im otázky.

Svedkov možno vypočuť s použitím videokonferencie a telekonferencie (článok 10 ods. 4 nariadenia Rady (ES) č. 1206/2001 o spolupráci medzi súdmi členských štátov pri vykonávaní dôkazov v občianskych a obchodných veciach).

3 Hodnotenie dôkazov

Dôkazom môže byť v zásade všetko, čo slúži na zistenie skutkových okolností relevantných pre danú vec. V Občianskom súdnom poriadku sa nestanovuje všeobecný zákaz používania nezákonne získaných dôkazov v občianskom súdnom konaní. Analýzou ustanovení ústavy, rôznych ustanovení Občianskeho zákonníka a Občianskeho súdneho poriadku, zákona o ochrane utajovaných informácií a medzinárodných zmlúv ratifikovaných Poľskom sa však potvrdzuje predpoklad, že v občianskom súdnom konaní je neprijateľné používať nezákonne získané dôkazy.

3.1 Podlieha súd obmedzeniam pri vydaní rozsudku v prípade, ak účastník nezískal dôkazy zákonným spôsobom?

V občianskom súdnom konaní je neprípustné použiť dôkazy získané spôsobom, ktorý viedol k tomu, že bolo porušené právo osoby na slobodu myslenia, slobodu prejavu, súkromia a osobnej slobody, a tým boli osobe tieto práva odopreté. Dôkazy získané podvodom alebo sľubom, ktorého splnením by došlo k porušeniu zákona, napríklad ponukou peňažnej výhody za odpočúvanie, sa považujú za nezákonné.

V článku 403 ods. 1 a 2 Občianskeho súdneho poriadku sa stanovuje, že rozsudok dosiahnutý prostredníctvom trestného činu možno preskúmať.

Požiadavka stanovená v článku 403 ods. 1 a 2 Občianskeho súdneho poriadku je možná len vtedy, ak sa jej splnenie potvrdí konečným odsúdením.

Rozsudok musí byť konečný, aby sa zabezpečilo, že dôvody na preskúmanie pretrvávajú. K žiadosti o preskúmanie rozsudku je potrebné pripojiť kópiu rozsudku.

3.2 Bude sa moja vlastná výpoveď považovať za dôkaz v prípade, ak som účastníkom konania?

Ak po vyčerpaní dôkazov alebo v prípade ich neexistencie zostávajú nevysvetlené skutkové okolnosti, ktoré sú relevantné pre danú vec, súd môže vypočuť strany (článok 299 Občianskeho súdneho poriadku).

Posledná aktualizácia: 26/11/2018

Obsah pôvodných vnútroštátnych jazykových verzí na tejto webovej lokalite spravujú príslušné kontaktné body EJS. Preklady týchto textov zabezpečila Európska komisia. V prekladoch preto ešte môžu chýbať možné úpravy pôvodných textov, ktoré neskôr vykoná príslušný štátny orgán členského štátu.

Európska justičná sieť pre občianske a obchodné veci ani Európska komisia nenesú žiadnu zodpovednosť ani inak neručia za informácie alebo údaje, ktoré tento dokument obsahuje alebo na ktoré odkazuje. Právne normy v oblasti autorských práv členského štátu zodpovedných za túto stránku nájdete v právnom oznámení.

Členské štáty zodpovedné za spravovanie stránok s národným obsahom práve aktualizujú časť obsahu na tomto webovom sídle vzhľadom na vystúpenie Spojeného kráľovstva z Európskej únie. Ak sa na stránkach nachádza obsah, v ktorom sa táto skutočnosť ešte nezohľadnila, nejde o zámer a čoskoro dôjde k náprave.